

Taula d'entitats
del Tercer Sector Social
de Catalunya

GUIA

UNA PROPOSTA PER IMPULSAR ELS DRETS HUMANS AL TERCER SECTOR **ENFOCAMENT BASAT EN DRETS HUMANS I ESTRATÈGIES INTERNACIONALS PER A LA SEVA PROMOCIÓ I DEFENSA**

OCTUBRE 2024

IMPULSEN AQUESTA GUIA

La **Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya** és la institució que defensa els drets socials, lluita per erradicar la pobresa, l'exclusió i les desigualtats i treballa per enfortir el tercer sector social. Representa 35 federacions i grans organitzacions que, a la vegada, aglutinen prop de 3.000 entitats socials que atenen, acompanyen i donen suport a 1.900.000 persones en situació o risc d'exclusió social a Catalunya en totes les etapes vitals i en tots els àmbits de la vida.

CATESCO és una organització creada l'any 1985 amb l'objectiu de promoure els principis i valors de la UNESCO a la societat catalana, especialment pel que fa a l'educació, el desenvolupament sostenible i els drets humans, com a mitjans per afavorir les condicions per la pau. Compta amb l'estatus consultiu especial del Consell Econòmic i Social de les Nacions Unides (ECOSOC). D'ençà de l'adopció de l'Agenda 2030, CATESCO ha posat el focus en la transformació de l'educació com a mitjà clau per a l'assoliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible.

ÍNDEX

1. Què trobaràs en aquesta guia i com pots aprofitar-la?	4
2. Què són els drets humans? Vigència i rellevància	6
3. Com han evolucionat els drets humans els darrers 75 anys?	9
4. Propostes per passar a l'acció: l'enfocament basat en drets humans i estratègies internacionals per a la seva promoció i defensa.....	14
4.1. L'enfocament basat en drets humans	14
a. Què és l'enfocament basat en drets humans (EBDH)?	15
b. Per què és útil?	19
c. Com podeu incorporar-lo a la vostra entitat?	20
4.2. Estratègies internacionals per promoure els drets humans	24
a. Com funciona el sistema universal de drets humans de l'ONU?	25
b. Com poden aprofitar aquest sistema les entitats?	26
c. Quin paper hi juga la intercooperació i com treure'n tot el potencial?	31
5. Conclusions	34
6. Bibliografia	35
7. Annex. Recull de preguntes per fomentar el debat	36

1. QUÈ TROBARÀS EN AQUESTA GUIA I COM POTS APROFITAR-LA?

Els drets humans i la tasca de les entitats del tercer sector social són indissociables. Malgrat que els drets humans a vegades puguin resultar un concepte abstracte o allunyat de la nostra pràctica diària, habitualment, de manera explícita o no, les entitats del tercer sector social treballem amb una perspectiva de drets humans per garantir-los a tothom.

Si la vostra organització treballa en aquest entorn, té inquietud per connectar la seva tasca amb reptes i iniciatives globals de drets humans o vol reforçar la seva incidència i les seves relacions amb actors locals i internacionals de forma vinculada, segur que aquesta guia us interessa.

La Taula del Tercer Sector i CATESCO ens hem aliat per estimular aquest procés de reflexió entre les entitats del tercer sector social i, de retruc, tot l'espai cívic. Des de la Taula volem fer un pas endavant com a espai de treball en xarxa, per la incidència i la innovació social sobre els drets humans. Per part de CATESCO, com a entitat amb estatus consultiu a l'ECOSOC de l'Organització de les Nacions Unides, volem que la nostra experiència i el nostre coneixement facilitin la participació de la societat civil catalana en espais internacionals de defensa i promoció dels drets humans.

El potencial dels drets humans és, precisament, el d'aglutinar, interrelacionar i oferir un llenguatge compartit entre les entitats: aprofitem-lo per generar un moviment ampli a Catalunya i al món. Abans de començar, però, responem algunes qüestions bàsiques:

- › **Quins són els objectius de la guia?** Proveir eines per aprofundir el treball dels drets humans des del tercer sector social i generar dinàmiques de col·laboració entre entitats.
- › **A qui va dirigida?** Principalment, a les entitats del tercer sector social, amb la vocació d'arribar al conjunt de la societat civil organitzada.
- › **Com podeu aprofitar aquesta guia?** Serveix per conèixer millor el marc dels drets humans, fer passes endavant per adoptar l'enfocament basat en drets humans i plantejar una estratègia de participació en el sistema universal de drets humans de l'ONU.

ATURA'T UN MOMENT

Al llarg de tota la guia es plantegen preguntes de resposta oberta adreçades a la vostra entitat com un exercici pràctic. Pretenen estimular la reflexió durant la lectura i també es poden fer servir en una dinàmica grupal que permeti determinar en quin punt us trobeu i com passar a l'acció. Per facilitar la reflexió compartida, trobareu totes les preguntes recollides al final de la guia (annex) i des de CATESCO i la Taula elaborarem propostes de dinamització.

.....

Aquesta guia l'hem creat entre la Taula del Tercer Sector i CATESCO amb la col·laboració de socis catalans i internacionals. Volem agrair especialment l'acompanyament de l'Institut de Drets Humans de Catalunya i la Delegació del Govern a Suïssa, així com la participació de les entitats ECOM, Secretariat Gitano, del projecte Third Sector Human Rights and Equality i de l'oficina de Jakarta de l'Institut Raoul Wallenberg. Volem que la guia tingui una traducció especialment pràctica i permeti eixamplar la riquesa associativa del nostre país i les aliances socials. Reconeixedora de la immensa tasca que les entitats ja fan en defensa dels drets humans, busca enfortir el seu posicionament com un horitzó compartit i concret per al tercer sector i la societat civil.

Endavant!

2. QUÈ SÓN ELS DRETS HUMANS? VIGÈNCIA I RELLEVÀNCIA

ATURA'T UN MOMENT

- *Quines implicacions té que un dret estigui reconegut com a dret humà?*
- *Per a la vostra entitat hi ha drets més prioritaris que d'altres? Quins? Per què?*

Els drets humans constitueixen els drets i llibertats fonamentals que tenim tots els éssers humans pel simple fet de ser-ho. La garantia d'aquests drets permet establir les bases necessàries perquè les persones visquin amb dignitat en un entorn de llibertat, pau i justícia. Els drets humans són inherents a tots i totes nosaltres, independentment de la nacionalitat, el sexe, l'ètnia, la raça, la religió, la ideologia política o la condició social, cultural o econòmica.

Els **principis dels drets humans** conformen els seus trets definitoris. Alguns dels principals són la universalitat, la inalienabilitat, la indivisibilitat i la interdependència. Per altra banda, els drets humans disposen de **sis dimensions** —la disponibilitat, l'accessibilitat, la qualitat, l'acceptabilitat, la participació i la sostenibilitat—, que en determinen el **grau de garantia**.

GRÀFIC 1. QUATRE PRINCIPIS DELS DRETS HUMANS

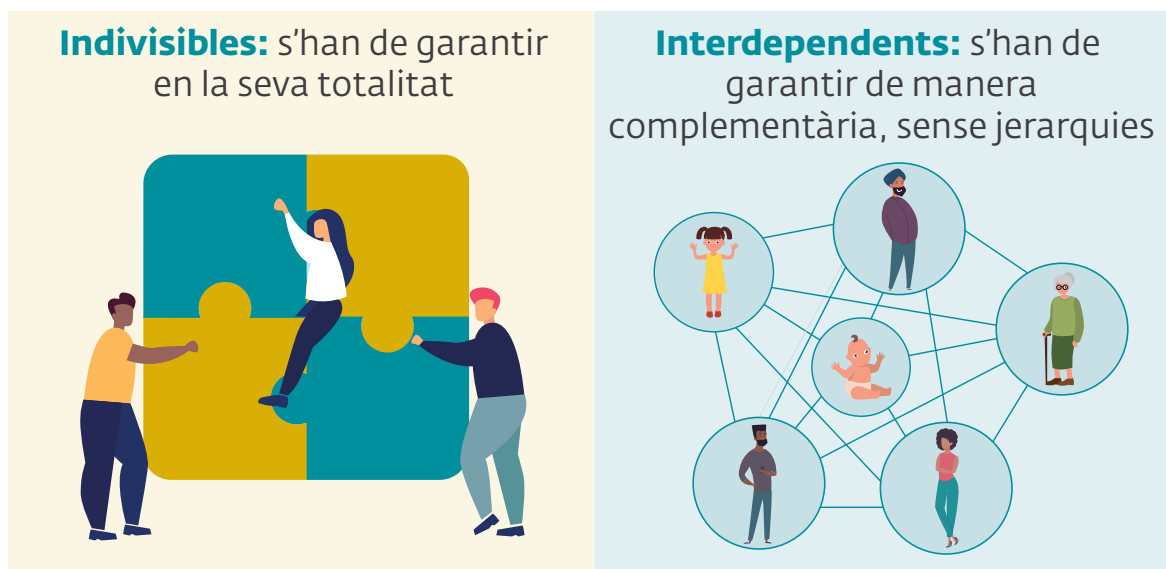
Els DH són:

Universals: per a tothom sense distincions

Inalienables: inherents a la condició humana des que naixem fins que morim

Font: Elaboració pròpia a partir de la web de l'OACNUDH.

TAULA 1. LES SIS DIMENSIONS DELS DRETS HUMANS

DISPONIBILITAT	L'existència i nombre d'infraestructures, recursos, equipaments, programes, projectes, béns o serveis disponibles per a la realització del dret.
ACCESSIBILITAT	La possibilitat d'accedir als serveis, infraestructures, recursos i béns en condicions d'equitat i sense discriminació tant de gènere com en el sentit físic, d'abast geogràfic, cultural o religiós.
QUALITAT	La qualitat tècnica dels serveis, infraestructures, recursos, etc., valorada per la seva oportunitat, integritat i efectivitat, així com per la qualitat humana, en tant que satisfà les expectatives de qui presta i de qui rep el servei.
ACCEPTABILITAT	Si els serveis, infraestructures, recursos, etc. responen als valors culturals i ètics de les persones usuàries, les satisfan i generen entre elles confiança. S'analitzarà especialment si són acceptables per les dones i nenes i altres col·lectius amb especificitats.
PARTICIPACIÓ	Grau d'implicació en el disseny, l'elaboració, la gestió i l'avaluació del servei o recurs que garanteix un dret per part de les persones (considerant els diversos grups, especialment les dones i les persones vulnerabilitzades).
SOSTENIBILITAT	Continuïtat en el temps dels serveis, infraestructures i recursos que permeten garantir el dret, que està influenciada pel grau d'apropiació i pertinença d'aquests serveis i infraestructures.

Font: "L'aplicació de l'EGiBDH en la cooperació per al desenvolupament" (IDHC, 2018).

Els drets humans han evolucionat fins a convertir-se en **un sistema legal vinculant**. Els estats han estat els principals responsables en aquesta transformació, així com de la implementació pràctica dels compromisos assumits en els seus territoris nacionals. **Aquest estat-centrisme, però, ha comportat certs condicionants**: des de la prioritització de certs drets per sobre d'altres fins a greus limitacions respecte a la protecció de persones i moviments de defensors i defensores de drets humans. Aquesta dualitat respecte al paper de l'estat ha comportat **una creixent presa de consciència i organització de base per part de la societat civil**.

Des de l'adopció de la Declaració Universal dels Drets Humans (DUDH) l'any 1948, el marc contemporani de drets humans s'ha anat **expandint i transformant en funció d'unes necessitats i expectatives canviants**. En aquest procés de transformació de l'agenda de drets humans, que encara no ha acabat, destaca el poder transformador dels mateixos drets humans com a eines de reivindicació, protecció i empoderament, i sobretot com a eines de transformació social.

TAULA 2. ELS DRETS HUMANS I ELS OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

Un exemple clar de la vigència de la DUDH com a base per a la concreció de solucions a problemàtiques contemporànies és l'Agenda 2030 i els 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) que la conformen. Aquest marc ha estat entomat per tots els estats membres de les Nacions Unides i també serveix de guia per a altres agents (empreses, universitats, tercer sector). Els ODS prenen els drets humans com a fi i com a mitjà; tal com s'indica en el mateix preàmbul de l'Agenda 2030, l'objectiu últim és la realització dels drets humans per a totes les persones. D'altra banda, més del 90% de les 169 subfites dels ODS estan directament vinculades a un instrument internacional de drets humans.

Font: Institut de Drets Humans de Dinamarca.

Totes les persones, organitzacions i actors compromesos amb la dignitat humana **han de prendre els drets humans com un marc de referència**. A mesura que el món avança, però, apareixen nous reptes per a la seva garantia i estratègies per defensar-los, i fins i tot nous drets.

3. COM HAN EVOLUCIONAT ELS DRETS HUMANS ELS DARRERS 75 ANYS?

ATURA'T UN MOMENT

■ *Quins drets humans estan plenament reconeguts i quins encara cal reivindicar?*

.....

L'aprovació de la DUDH el 1948 inicia el període d'evolució normativa del dret internacional contemporani. El seu element central és la transformació dels drets humans com a concepte ètic en drets positius; és a dir, en Dret en majúscules i els drets humans com a quelcom exigible. A partir d'aleshores, **el dret internacional de drets humans s'articula entorn de l'obligació dels estats respecte de les persones i de la comunitat internacional en conjunt.**

L'obligació de garantir els drets humans es concreta **entre el conjunt d'administracions públiques**. Tot organisme públic competent i amb capacitat d'implementació de polítiques té un paper clau en el compliment dels drets de les persones que hi ha al seu territori. El respecte i la promoció dels drets humans també interpel·la la resta d'actors socials, des del tercer sector social, especialment en tant que proveïdor de serveis públics, fins a altres agents socials.

TAULA 3. EVOLUCIÓ NORMATIVA DELS DRETS HUMANS

1. **Declaració Universal dels Drets Humans** (1948).
2. **Convenis internacionals** (1948-actualitat). Desenvolupen normativament els drets humans i atenen qüestions i/o col·lectius específics. Per tal que siguin jurídicament vinculants, els estats els han de ratificar.
 - Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació racial (1965)
 - Pacte internacional de drets civils i polítics (1966).
 - Pacte internacional de drets econòmics, socials i culturals (1966).
 - Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona (1979).
 - Convenció contra la tortura i altres tractes o penes cruels, inhumans o degradants (1984).
 - Convenció sobre els drets de l'infant (1989).
 - Convenció sobre la protecció dels drets de tots els treballadors migrants i els membres de les seves famílies (1990).
 - Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat (2006).
 - Convenció per a la protecció de totes les persones contra les desaparicions forçades (2010).
3. **Declaració dels drets humans emergents** (2007). Proposta d'actualització de nous drets. No són normes ni drets reconeguts, sinó que conformen una reivindicació legítima de la societat civil.

Font: Elaboració pròpia.

Reprenent el fil de l'evolució normativa, cal tenir en compte que el dret internacional contemporani es configura en un **context polític concret**: la fi de la Segona Guerra Mundial i l'inici de la guerra freda. És aquesta conjuntura la que permet establir una posició de consens respecte de l'aprovació de la Declaració Universal dels Drets Humans, però, alhora, també serà la que provocarà que el seu desenvolupament normatiu sigui dispar. El 1966 s'aproven dos textos bàsics: el Pacte internacional de drets civils i polítics (**PIDCP**) i el Pacte internacional de drets econòmics, socials i culturals (**PIDESC**). L'evolució dels blocs occidental i oriental provocarà que cadascun d'ells es posicioni, respectivament, a l'entorn d'una de les dues normes. Aquest fet portarà l'acadèmia a plantejar diverses **generacions de drets humans** segons les característiques dels drets exigits, la seva evolució i els seus sistemes de garantia i control.

Però el desenvolupament normatiu no s'atura, i continua amb una clara tendència a la **protecció de col·lectius específics**, històricament vulnerabilitzats,

sobretot a partir de mitjans dels anys vuitanta i en l'etapa post-URSS. La Convenció per a l'eliminació de la discriminació contra les dones (1985), la Convenció dels drets de la infància (1989) i la Convenció dels drets de les persones amb discapacitat (posterior, 2006) en són exemples.

Amb tot, l'evolució normativa i fins i tot l'evolució mateixa dels drets existents i l'emergència de nous drets ens condueixen fins a l'etapa actual. Una de les més evidents mostres d'aquest fet és la **Declaració dels drets humans emergents**, una iniciativa sorgida en el marc del Fòrum Universal de les Cultures celebrat a Monterrey (2007) que proposa drets nous i complementaris amb l'objectiu que un dia puguin consolidar-se com a quelcom exigible.

ATURA'T UN MOMENT

- *Quins reptes us trobeu a l'hora de treballar per la garantia de drets?*
 - *Quins instruments normatius existeixen en el vostre entorn que us permeten exigir la garantia de cada dret, especialment els prioritaris per a la vostra acció?*
-

Però, **quins reptes trobem en aquest entramat de drets, normes i garanties?** Els estudiarem a partir dels quatre principis dels drets humans, que, com hem vist en l'apartat anterior, estableixen que aquests són **universals, inalienables, indivisibles i interdependents**.

► **La discriminació: un repte per a uns drets humans universals i inalienables.**

La realitat evidencia —amb dades, amb fets, amb processos— que la discriminació existeix arreu i té múltiples cares i impactes: **mentre existeixi qualsevol tipus de discriminació, la universalitat dels drets humans no serà veritablement possible**. El caràcter sistèmic de les discriminacions contra les dones, les persones racialitzades, les persones amb discapacitat, el col·lectiu LGTBIQ+ o les persones grans, entre moltes altres, configuren el primer gran repte. Totes parteixen d'una posició diferenciada respecte als drets, però també poden sofrir-ne la retirada o la minoració; també la discriminació múltiple pel fet d'interseccionar. Un cas paradigmàtic de vulneració de drets és el de les persones que

migren, i és que molt sovint les persones que decideixen migrar perden drets durant el procés migratori i en assolir el seu nou destí. Amb tot, **la protecció de col·lectius específics segueix sent un repte principal en l'agenda.**

► **La jerarquia de drets: un repte per a la indivisibilitat i la interdependència de drets**

Aquí val la pena reprendre la classificació de les generacions de drets humans. És sobretot en la garantia dels drets econòmics, socials i culturals que trobem reptes que posen en escac la indivisibilitat i la interdependència. El mateix PIDESC reconeix el principi de progressivitat, el qual estableix que el compliment dels drets econòmics, socials i culturals es vincula amb la disponibilitat de recursos. Aquest principi ha facilitat una **concepció devaluada** d'aquests drets, els quals poden incomplir-se sota motius materials, al·ludint a la seva naturalesa prestacional. Aquestes diferències han intercedit en l'exercici de defensa dels drets i en el paper de la societat civil en l'exigència de la seva garantia i control, que avança a ritmes desiguals.

► **Els drets ambientals, la justícia climàtica i el repte d'una visió antropocèntrica**

És evident, com el seu mateix nom indica, que els drets humans tenen l'origen en les persones, les quals —nosaltres— són el centre de la seva proposta. Són drets que ens interpel·len individualment i col·lectivament i que se'ns han de garantir independentment de la nostra condició. Tot i així, l'evolució dels drets humans necessàriament té una mirada àmplia: cap persona o col·lectiu és independent de l'entorn natural. Garantir el dret humà a la vida, doncs, implicarà garantir l'accés a l'aigua, al territori i a la sobirania alimentària. Des de la perspectiva d'aquesta guia, els drets ambientals són, en definitiva, intrínsecs als drets humans en conjunt i, per tant, la seva protecció i garantia també obliga els poders públics.

► **La transformació digital, una qüestió de drets humans**

La digitalització és un procés de canvi que no és nou, però que impacta de manera cada vegada més notòria en el nostre dia a dia. Aquesta transformació té a veure directament amb els drets humans, ja que intervé en la manera d'informar-nos, en la nostra privacitat, en l'emissió lliure —o no— d'opinions i en la

prestació de serveis públics, entre d'altres. La democratització d'aquest procés significa tenir en compte la participació ciutadana, assegurar el control públic i garantir que respongui als interessos públics —i, per tant, a l'agenda de drets humans— i no estrictament a dinàmiques lucratives o d'acumulació de poder. Aquesta transformació digital basada en els drets humans, doncs, té l'objectiu de ser igualitària, oberta i transparent (revista *Idees*).

► L'avenç de l'extrema dreta, un repte i una amenaça global

L'extrema dreta com a fenomen polític i social s'expressa amb cares i contextos diversos arreu. Tot i així, al nucli del seu discurs i de la seva pràctica hi trobem una voluntat de trencament de consensos en matèria de drets humans. Una batalla cultural que proposa institucionalitzar la discriminació, majoritàriament racista, misògina i LGTBIQ+fòbica, que significa una amenaça real per a la convivència en termes d'igualtat i justícia. La defensa dels drets humans és, per tant, una posició que confronta l'odi i les tesis de l'extrema dreta.

Queda clar que **en matèria de drets humans hi ha hagut grans avenços, però també hi ha grans reptes**. N'hi ha d'històrics, com els relacionats amb les discriminacions racials i de gènere, i n'hi ha de nous, com els que tenen a veure amb elevar a rang de norma nous drets, o els que es configuren a través del context, com és el cas de l'avenç de l'extrema dreta. Els drets humans, però, segueixen vigents i la societat civil juga un paper fonamental en la seva defensa; una miriada de moviments i causes complementàries i imprescindibles que han acompanyat qualsevol evolució normativa i institucional, en qualsevol moment històric i en qualsevol latitud.

4. PROPOSTES PER PASSAR A L'ACCIÓ: L'ENFOCAMENT BASAT EN DRETS HUMANS I ESTRATÈGIES INTERNACIONALS PER A LA SEVA PROMOCIÓ I DEFENSA

Si fins ara hem donat molts elements de context, ara presentem dues propostes pràctiques que han de permetre passar a l'acció. La primera se centra en el nivell local i tracta sobre com adoptar l'enfocament basat en drets humans (EBDH) en la tasca d'intervenció que duen a terme moltes entitats. La segona té una dimensió internacionalista i explora com incrementar la participació de les entitats socials en el marc del sistema de drets humans de les Nacions Unides.

Tot i que ambdues propostes es poden desenvolupar de manera independent, passar a l'acció tenint en compte les dues farà que aquest procés sigui més coherent i el dotarà de més capacitat d'impacte. Des de la Taula del Tercer Sector i CATESCO som aquí per acompanyar-vos en aquest procés i facilitar la connexió entre entitats interessades i les seves xarxes representatives. Com hem anat apuntant, a partir d'aquesta guia també busquem contribuir a l'enfortiment de tot l'espai cívic català, prenent la defensa dels drets humans, local i internacional, com la clau de volta des d'on construir nous consensos i propostes col·lectives.

4.1. L'ENFOCAMENT BASAT EN DRETS HUMANS

Aquest primer apartat pràctic de la guia us proposa elements de reflexió i planificació estratègica a través de les preguntes clau que proposa l'enfocament basat en drets humans (**EBDH**). Fer-vos aquestes preguntes pot implicar canvis en la vostra entitat i en la tasca que desenvolueu, i posar de forma molt pràctica els drets i les persones al centre.

Més enllà del que pugui acabar implicant, **adoptar l'EBDH és, d'entrada, un compromís polític amb la dignitat humana**, especialment en un context de retrocés democràtic i de drets. L'espai cívic, naturalment compromès amb aquesta agenda de valors, treballa amb una visió de **transformació**, de **justícia**

i d'**empoderament** de les persones. Apostar per adoptar l'EBDH us ajudarà a ser coherents en la vostra missió, valors i propòsit i amb les accions que desenvolueu.

En aquest apartat explorem què és l'enfocament basat en drets humans, quines preguntes clau us poden ajudar a aplicar-lo més intensament en la vostra pràctica, atenent especialment la realitat del tercer sector social, i què us pot aportar incorporar-lo.

ATURA'T UN MOMENT

- *La vostra entitat treballa per garantir tots els drets humans? Per a totes les persones o per a col·lectius específics?*
 - *Com considereu que reforçaria el vostre impacte el fet de treballar amb un enfocament de drets humans?*
 - *Com teniu en compte les situacions de partida de les persones per afavorir que puguin accedir als seus drets humans de manera igualitària?*
 - *Com considereu la relació entre drets a l'hora de desenvolupar la vostra tasca? Com establiu relacions entre els drets? N'hi ha que tenen més o menys importància?*
-

A. QUÈ ÉS L'ENFOCAMENT BASAT EN DRETS HUMANS (EBDH)?

L'EBDH és una proposta per transformar les polítiques i les institucions, basada en la garantia de tots els drets humans per a totes les persones.

L'EBDH comença a impulsar-se l'any 2003 amb la voluntat de transformar les organitzacions i les polítiques cap a una òptica de drets humans (UN Development Group). L'EBDH fa aterrar les normes de drets humans de manera que aquests orientin i transformin les polítiques, intervencions i formes organitzatives. Per tant, pot implicar canvis en la manera de treballar, d'analitzar, de relacionar-se i d'organitzar-se.

En termes generals, les accions basades en aquest enfocament persegueixen transformar les relacions de poder que són pròpies dels diversos sistemes

d'opressió existents (patriarcal, racista, colonial...) i que es troben a la base de les desigualtats estructurals que pretenem revertir. Per això, l'aplicació de l'EBDH es vincularà necessàriament amb l'aplicació d'altres enfocaments: feminista, antiracista, descolonial, interseccional... que, tot i ser indissociables i necessaris per adoptar l'enfocament de drets humans, aportaran elements fonamentals i específics per complementar la vostra anàlisi i procés de transformació.

Donat el seu valor i utilitat, actualment l'EBDH s'està expandint i és adoptat amb força per una gran diversitat d'agents. Per exemple, el trobem en les polítiques de mitigació i adaptació al canvi climàtic, en la localització dels ODS o, com demostren cada cop més experiències impulsades des de l'espai cívic, també en les organitzacions del tercer sector social.

TAULA 4. EXPERIÈNCIA DE L'ÀSIA-PACÍFIC: L'ENFOCAMENT COL·LABORATIU DE L'INSTITUT RAOUL WALLENBERG EN LA GOVERNANÇA LOCAL, ELS DRETS HUMANS I EL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

L'oficina de l'Àsia-Pacífic del Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian Law (RWI) a Jakarta destaca pel seu **esforç col·laboratiu amb actors diversos en l'àmbit nacional, regional i local per a la integració dels principis dels drets humans en la localització dels ODS mitjançant l'EBDH.**

Aquest esforç queda palès en l'elaboració del *Manual per a ciutats. La localització dels drets humans en el context dels ODS*, (Localising Human Rights in the context of SDGs: A handbook for cities) en col·laboració amb universitats d'Indonèsia i de l'Índia, amb contribucions de governs locals i organitzacions de la societat civil. Aquest manual **ofereix una guia pràctica perquè els governs locals integrin l'EBDH a les seves polítiques i programes locals.**

Més enllà d'aquest document, l'RWI també ofereix formacions per als mateixos governs locals i organitzacions que proporcionen coneixements i recursos pràctics que permeten als actors locals **activar accions tangibles, grans i petites, que ressonin amb les necessitats i reptes únics de les seves comunitats.**

Un exemple clar d'èxit és el cas del municipi de **Thakurgaon**, a **Bangladesh**, on exalumnes dels cursos de l'RWI van fer valer els drets humans i van aconseguir que 216 d'infants deixessin de treballar en feines perilloses. A més, el municipi va reafirmar el seu compromís amb l'EBDH mitjançant la inclusió d'un compromís obligatori en les sol·licituds de llicències comercials i els processos de contractació.

Font: Windi Airini, Oficina a Jakarta del Raoul Wallenberg Institute for Human Rights.

Com tota proposta de transformació, l'aplicació de l'EBDH és per sobre de tot **un procés**. La decisió de com encarar aquest procés pertoca prendre-la a cada entitat; no obstant això, **recórrer el camí per al treball en una lògica de drets humans és una transició que no només situa la feina de les organitzacions com un exercici de defensa de drets, sinó que les reconeix com a agents clau en la seva consecució**. Alhora, genera oportunitats per construir aliances entre actors diversos i enfocar aquest procés de manera conjunta o compartida, a banda d'aportar-nos noves eines per transformar la incidència i obrir-la a nous espais, com veurem més endavant.

Davant dels grans reptes globals, la defensa dels drets humans és la defensa d'un gran consens que algunes derives antidemocràtiques qüestionen. És també un llenguatge compartit des d'on construir una agenda comuna i amb potencial transformador. Sense abandonar la màxima que som les persones les que estem al centre de qualsevol acció de drets humans, també hem d'entendre que les nostres relacions amb l'entorn natural configuren l'espai on aquests drets humans han de ser possibles. Per tant, és imprescindible que tinguem això en compte i vetllem perquè els **drets ambientals** i la **justícia climàtica** formin part de la vostra visió i objectius.

Amb tot, **què busca assolir, aleshores, l'EBDH?** (font: Institut de Drets Humans de Catalunya)

- › **La garantia de tots els drets humans per a tothom:** sense discriminacions.
- › **La participació efectiva i inclusiva:** la presa de decisions ha de ser participativa i inclusiva, amb informació transparent i adaptada.
- › **La igualtat i no-discriminació:** totes les relacions socials, siguin del nivell que siguin, s'han de basar en **l'equitat i la no-discriminació**, i qualsevol acció s'ha de desenvolupar amb l'objectiu d'**abordar i transformar les relacions de poder**.
- › **El retiment de comptes:** qualsevol acció en matèria de drets humans s'ha d'acompanyar del respectiu **retiment de comptes** i ha d'assegurar l'**aplicació igualitària de la llei** per a tothom.
- › **La generació de processos transformadors:** s'ha de donar valor al mateix procés per la seva **capacitat transformadora i d'empoderament sostenible en el temps**.

Per assolir aquestes fites és imprescindible definir quina relació tenen els diversos actors amb el dret o drets que volem garantir: si hi tenen obligacions, com són els

estats o l'administració en general (**titulars d'obligacions**); si són responsables de la seva promoció, divulgació i respecte, com les entitats del tercer sector, entre d'altres (**titulars de responsabilitats**); o si en són subjectes (**titulars de drets**). Treballar amb aquest enfocament a vegades pot semblar abstracte, però no ho és. Abans d'abordar com adoptar-lo a la nostra entitat, analitzarem per què pot ser útil fer-ho i quins avantatges/valor afegit us pot aportar.

TAULA 5. EXPERIÈNCIES DEL TERCER SECTOR EN L'APLICACIÓ DE L'ENFOCAMENT BASAT EN DRETS HUMANS (EBDH)

Dues de les entitats de referència en l'aplicació de l'enfocament basat en drets humans en el dia a dia de la seva tasca i de la seva organització són la Fundació Secretariat Gitano i ECOM.

La **Fundació Secretariat Gitano (FSG)** és una entitat d'abast estatal que també treballa a Catalunya. Des de la perspectiva intercultural i sense ànim de lucre, l'FSG promou la igualtat d'oportunitats de la població gitana al conjunt de l'Estat espanyol i a Europa. A partir del 2001, inicia un procés de reflexió organitzativa a través de la defensa de drets i és l'any 2019 que comença a aplicar decididament l'EBDH, amb l'elaboració del nou Pla Estratègic i incorporant la interculturalitat de manera transversal a l'organització, fet que implica, entre d'altres, que l'entitat compti, com a mínim, amb un 50% de professionals del poble gitano. Des del 2005 i fins avui, l'FSG publica un informe anual sobre discriminacions antigitanes amb enfocament de drets, treballa amb lògiques locals-globals i promou una agenda política per garantir drets.

ECOM és una federació d'àmbit estatal amb forta presència a Catalunya que agrupa 120 entitats del sector de la discapacitat física i orgànica que treballen en l'àmbit de la promoció i la defensa dels drets de les persones, així com la millora de la seva qualitat de vida. L'any 2014, fruit d'una enquesta de necessitats entre les entitats federades, s'adopta la defensa de drets com a eix d'acció estratègica prioritària. Aquest fet implica canvis en l'organització que, entre d'altres, integra, des d'aleshores, una àrea específica. L'àrea de defensa de drets d'ECOM pren de referència la Convenció internacional sobre els drets de les persones amb discapacitat (2006), fet que implica el reconeixement de les persones amb discapacitat com a titulars de drets. Anualment publiquen el Radar ECOM, un informe sobre discriminacions patides per persones amb discapacitat que s'elabora a través dels serveis d'ECOM i de la participació en primera persona de les afectades. L'objectiu de l'àrea de drets d'ECOM és promoure la informació sobre els drets, l'empoderament de les persones amb discapacitat respecte a la seva defensa i l'actuació individual i col·lectiva per garantir els seus drets.

B. PER QUÈ ÉS ÚTIL?

Passar d'un enfocament tradicional basat en necessitats a un EBDH pot fer que el **potencial transformador de les vostres accions augmenti enormement**, ja que es passa d'atendre els problemes des de la superfície a analitzar-los i abordar-los des d'una visió estructural. Així mateix, l'EBDH té la capacitat de transformar la manera de concebre les persones i el rol que se'ls assigna. L'EBDH suposa empoderar les persones, acompanyar-les en el procés de presa de consciència i reivindicació dels propis drets. Moltes de les entitats ja en sou conscients, de la rellevància i utilitat d'aquesta perspectiva, o esteu en procés d'assumir-la. Per tant, més enllà d'això, volem destacar tres altres utilitats pràctiques i estratègiques que té adoptar un EBDH.

- Primer, a escala local i entre organitzacions, adoptar l'EBDH facilita **la creació d'aliances entre iguals i el desenvolupament de projectes compartits al propi territori**, en la mesura que ens permet treballar a partir de les bases d'un *llenguatge* compartit. A la vegada, l'adopció de l'EBDH també permetrà que des d'aquestes aliances es pugui participar i incidir de manera coordinada i amb més força en les institucions locals.
- Segon, l'**EBDH també pot arribar a esdevenir un enfocament compartit amb les institucions amb qui treballem: ajuntaments, governs i fins i tot empreses, les quals també són actors responsables de garantir els drets i fer-los complir**. Disposar d'un plantejament compartit permetrà ser exigents amb els titulars d'obligacions i responsabilitats de drets, siguin administracions, governs o empreses.
- Tercer, a escala global, **és útil per vincular-nos més fàcilment i ampliar la vostra capacitat d'incidència en el sistema universal de drets humans de les Nacions Unides**. La centralitat dels drets humans com a focus d'anàlisi i finalitat última de qualsevol intervenció que apliqui l'EBDH té una relació directa amb el seu sistema de protecció. És per això que, en clau d'incidència política, les intervencions i els projectes dissenyats i implementats d'acord amb l'EBDH generen evidències que poden traslladar-se a les principals institucions i organismes internacionals que vetllen pel seu compliment.

Per últim, més enllà de la utilitat més pràctica, **cal tenir en compte que adoptar l'EBDH implica un procés de reflexió interna i, per tant, pot generar noves dinàmiques organitzatives**. La profunditat d'aquests canvis pertany a cada entitat. Abans d'emprendre aquest camí, és imprescindible saber que la vessant interna també s'aborda en una perspectiva de drets.

C. COM PODEU INCORPORAR-LO A LA VOSTRA ENTITAT?

Tot i que potser és la primera vegada que sentiu a parlar de l'EBDH, segurament no partiu de zero. Moltes ja heu reflexionat sobre les qüestions plantejades en aquesta guia o procureu tenir en compte els drets humans en la vostra tasca. Ara bé, si volem anar un pas més enllà, ara toca preguntar-se: **com es pot aprofundir en aquest enfocament a la pràctica?**

TAULA 5. EXPERIÈNCIA EUROPEA: EL PROJECTE THRE D'ESCÒCIA, QUE PORTA L'ENFOCAMENT BASAT EN DRETS HUMANS AL TERCER SECTOR SOCIAL ESCOCÈS

Actualment, **el tercer sector a Escòcia està experimentant un gran canvi cultural pel que fa a la seva aproximació als drets humans i, concretament, l'EBDH**, i pot servir de referència i exemple de possibilitat per a les organitzacions del tercer sector a Catalunya.

Aquest canvi s'origina en una proposta de llei del Govern escocès ("Human Rights Bill") que preveu incorporar quatre tractats internacionals de drets humans a la legislació escocesa. Aquest progrés legislatiu ha fet que **un creixent nombre d'organitzacions del tercer sector —incloses aquelles que no estan vinculades explícitament a la defensa dels drets humans— hagin mostrat interès en formacions i recursos sobre la matèria.**

Davant d'aquesta situació neix **THRE – Third Sector Human Rights and Equalities**, un projecte col·laboratiu entre les plataformes del tercer sector GCVS, HTSI i EVOC finançat pel Fons d'Igualtat i Drets Humans del Govern d'Escòcia amb l'**objectiu d'establir una cultura de drets humans i d'igualtat arreu del tercer sector escocès.**

Per fer-ho desenvolupa **recursos, formacions i proporciona oportunitats d'enxarxament a totes les organitzacions del tercer sector d'Escòcia per acompanyar-les en l'adopció de la Human Rights and Equalities First Approach.**

N'és un exemple el curs Els conceptes bàsics: Un primer enfocament en drets humans i igualtat ("A Human Rights and Equalities First Approach – The Basics"), centrat en l'EBDH i la seva implementació en una organització del tercer sector. El curs dona suport a tots els nivells dels equips tècnics sobre l'EBDH i ensenya com implementar-lo.

Per implantar aquest procés, THRE també ha dut a terme una investigació exhaustiva sobre el desenvolupament de projectes, en què ha conduït enquestes amb diverses organitzacions del tercer sector escocès. Les troballes van mostrar que hi havia un interès creixent pels drets humans i les igualtats a tot el sector, i un desig de formació i recursos per ajudar a construir la comprensió i el coneixement organitzatius i individuals.

Font: THRE - Third Sector, Human Rights and Equality.

Adoptar l'EBDH és un procés de reflexió profund que pot implicar canvis interns i externs de la vostra entitat: cultura organitzativa, relacions amb actors locals i internacionals, models de participació i incidència, etc. Aquesta guia vol afavorir el sorgiment de dinàmiques compartides i aprenentatges mutus entre entitats, i a la vegada establir formes d'acompanyament i intercooperació. Vol afavorir processos autònoms, que cada entitat defineixi les seves pròpies fites i temps, i propiciar que el procés esdevingui transformador.

► Què implica adoptar un compromís amb l'EBDH?

Per identificar en quin punt us trobeu i orientar-vos per aprofundir en l'aplicació de l'EBDH internament, us podeu fer les preguntes següents, que us ajudaran a diferenciar, d'una manera pràctica, què suposa tenir un compromís amb l'EBDH o no tenir-lo:

Taula 6. COMPARATIVA SOBRE L'IMPACTE DE L'EBDH

Sense EBDH	Amb EBDH = La garantia de tots els drets humans per a tothom	Què us heu de preguntar per passar d'un a l'altre?
S'assisteixen necessitats puntuals desconnectades d'una dinàmica estructural.	La igualtat i la no-discriminació Es desenvolupen models d'intervenció holístics i globals, que busquen reconèixer l'individu en el context sistèmic, les desigualtats estructurals i les relacions de poder i de responsabilitat i els canals d'exigibilitat dels drets.	<ul style="list-style-type: none"> › Amb quin propòsit actuarem? › Analitzem els problemes en el seu context?
Les persones a qui s'assisteix tenen un rol passiu.	La participació efectiva i inclusiva Les persones són titulars de drets i participen en la tasca de garantir-los. Es garanteix l'equitat.	<ul style="list-style-type: none"> › Quin rol tenen les persones implicades en la nostra acció? › Qui hi participa i com ho fa? › Com s'atenen les barreres d'accés i a quines dinàmiques de poder responen?
Les relacions entre actors són jeràrquiques i bilaterals.	El retiment de comptes Hi ha corresponsabilitat en la garantia de drets entre tots els actors i retiment de comptes. Es garanteix la inclusió en la presa de decisions. S'estableixen canals d'incidència i exigibilitat dels drets que incorporen el llenguatge i la pràctica dels drets humans.	<ul style="list-style-type: none"> › Quina responsabilitat assumim en relació a la resta d'actors? › Sabem identificar qui té l'obligació de garantir un dret i qui n'és responsable? › Reconeixem les relacions de poder entre actors i vetllem per superar-les?
Tota acció s'enfoca als resultats.	La generació de processos transformadors Els processos són tan importants com els resultats i les persones que hi participen s'empoderen a través de tota l'acció.	<ul style="list-style-type: none"> › El resultat de la vostra intervenció és sostenible en el temps? › El procés mateix és empoderador?

Font: Elaboració pròpia a partir de https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/HRBA_manuaali_FINAL_pdf_small2.pdf

► Quines preguntes us orienten a l'hora d'aplicar l'EBDH?

En aquest punt, **proposem quatre preguntes clau que poden ser d'ajuda a l'hora de fer aterrar l'enfocament més enllà de la reflexió interna i el compromís polític**. Totes elles, evidentment, hauran de mantenir el compromís amb la garantia de tots els drets humans per a totes les persones i aplicar una perspectiva de gènere interseccional i de justícia climàtica.

Taula 7. QUINES PREGUNTES US ORIENTEN A L'HORA D'APLICAR L'EBDH

Coneixem els drets?

Conèixer els drets humans és imprescindible per identificar-los.

Consulta la [Declaració Universal dels Drets Humans](#) (en lectura fàcil) i els pactes internacionals de [drets civils i polítics](#), i de [drets socials, econòmics i culturals](#).

- Recorda que els drets humans són **interdependents**: quins altres drets hauran de progressar si volem assolir l'aplicació del dret principal de la nostra acció i que aquesta sigui sostenible en el temps?
- Tenint en compte els reptes globals amb més impacte en l'agenda de drets, incorporem elements com la justícia climàtica, la no-discriminació o la transició digital?

Aquests drets estan sent vulnerats?

Els drets humans estan reconeguts i regulats en normes i lleis locals, autonòmiques, estatals i internacionals. En l'àmbit internacional hi ha diferents sistemes multilaterals de drets humans: l'universal (ONU) i els regionals: Consell d'Europa, Unió Europea, Sistema interamericà, Sistema africà...

Si us fixeu en un dret en concret, i sense ànim de ser exhaustives:

- Quin grau de protecció té en l'àmbit internacional? Europeu? Local?
- Quines polítiques públiques en promouen la garantia?
- Arriben a tota la població?
- Són efectives?
- Perduren?
- Tenen efectes adversos o inesperats?
- Són accessibles?
- Els serveis o recursos que ofereixen són de qualitat?

Una manera senzilla per mesurar el grau d'aplicació d'un dret humà és estudiar-ne les dimensions: disponibilitat, accessibilitat, qualitat, acceptabilitat, participació i sostenibilitat.

Qui són els titulars d'aquests drets i quins actors tenen obligacions i responsabilitats?

Els drets humans són inherents a totes les persones. Per tant, totes en som titulars. Quan actuem en un entorn concret o amb una comunitat específica, hem d'acotar quines persones participen de l'acció i, per tant, són les **titulars dels drets** que volem garantir.

- Tots els titulars de drets tenen la mateixa situació de partida?
- Incorporem la perspectiva interseccional per analitzar-ho?

Com hem vist, el dret internacional dels drets humans implica, també, obligacions envers els estats, responsables últims de garantir-los. Ells i els diversos nivells de govern són, doncs, els **titulars d'obligacions**, aquells a qui exigir-ne l'aplicació efectiva.

Però l'EBDH no només té en compte la relació bilateral entre persones i estats, sinó que inclou la resta d'actors socials. Tots ells són els **titulars de responsabilitats**; el seu compromís actiu envers la garantia dels drets humans per a totes les persones és fonamental i també hi entra en joc.

Tenim en compte la xarxa d'actors implicats en el compliment dels drets?

Un cop identificats els titulars, hem d'**establir aliances** que facilitin el nostre propòsit.

- Quins agents formen part d'aquesta xarxa d'actors?
- Quins d'aquests agents són titulars d'obligacions i titulars de responsabilitats?
- De quina manera es relacionen entre ells?

A vegades, aquestes aliances són amb agents polítics amb obligacions, els quals tenen eines i recursos per aplicar polítiques públiques. En altres ocasions, són amb membres de la comunitat que poden facilitar l'accés a la informació i als espais informals de participació.

També és important tenir al radar organitzacions de la societat civil amb experiència en drets humans o amb el compromís de garantir-los, per tal de compartir bones pràctiques, dubtes o ampliar la capacitat d'incidència. El contacte amb l'acadèmia, els moviments socials, la comunitat educativa o la cultura popular us permet configurar la **corresponsabilitat** necessària per treballar en clau de drets humans de manera àmplia.

En resum: l'EBDH implica fer-se moltes preguntes i adquirir un coneixement prou profund sobre els drets humans i el seu desenvolupament normatiu. Adoptar un compromís implica destinar temps i recursos per dotar-vos de més coherència global entre el que feu, com ho feu i amb quins objectius ho feu. Que tots els àmbits de la vostra acció estiguin regits pels mateixos criteris i principis molt possiblement implicarà canvis interns que transformaran la vostra cultura organitzativa o la vostra estratègia com a entitat. És a dir, no es tracta només

d'un enfocament pensat per dissenyar projectes. Tot això, de nou, porta a definir l'EBDH com un procés en el qual serà clau disposar d'acompanyament i treballar en xarxa.

4.2. ESTRATÈGIES INTERNACIONALS PER PROMOURE ELS DRETS HUMANS

Si la proposta anterior s'ha centrat en la relació de l'EBDH amb el treball local de les entitats, la que segueix explora com les estratègies internacionals també poden incorporar-lo i promoure'l. La relació local-global és especialment valuosa en el cas dels drets humans i en aquest capítol ens proposem explorar-la plenament, partint del treball iniciat localment amb l'EBDH.

Moltes xarxes del tercer sector social i de la societat civil ja disposen de recursos d'internacionalització que poden facilitar la participació internacional de qualsevol entitat, per molt petita que sigui. En aquesta secció vinculem aquests recursos i lògiques a l'agenda dels drets humans que hem anat explorant. Per tant, ens fixarem en els mecanismes internacionals de seguiment i governança dels drets humans i com acostar-los a la tasca de les entitats.

En aquest apartat us expliquem com funciona el sistema universal de drets humans de l'ONU i com participar-hi i treure'n utilitat per a la vostra feina, partint d'una aposta decidida per les col·laboracions i les aliances entre entitats socials a Catalunya i la resta del món.

ATURÀ'T UN MOMENT

- *En quins aspectes us agradaria millorar l'impacte local de la vostra entitat partint de noves col·laboracions amb entitats socials d'altres territoris del món?*
- *Quines modalitats d'intercanvi us semblen d'entrada més interessants? Comparar models d'intervenció o gestió de les entitats, aprendre sobre l'adaptació al canvi o la innovació social, construir xarxes de solidaritat des d'on plantejar accions conjuntes, generar espais compartits de denúncia o sensibilització...*

- *Quins espais de treball en xarxa a Catalunya o Europa coneixeu que us permetrien facilitar l'accés a aquestes oportunitats? Com hi plantejaríeu la vostra participació?*
-

A. COM FUNCIONA EL SISTEMA UNIVERSAL DE DRETS HUMANS DE L'ONU?

L'Organització de les Nacions Unides (ONU) és el pilar del dret internacional i les relacions internacionals contemporànies. Treballa per la promoció de la pau i la seguretat, els drets humans i el desenvolupament social i econòmic. L'organització està composta per una estructura complexa i una part important de les institucions que la componen vetllen específicament per la promoció i protecció dels drets humans. Les destaquem tot seguit:

- El **Consell de Drets Humans** és el principal òrgan de representació dels estats membres sobre drets humans a l'ONU. La participació en el Consell és rotatòria i sempre està format per 47 membres. El Consell de Drets Humans ofereix un espai permanent perquè els representants estatals, junt amb observadors externs (com la societat civil), abordin les violacions de drets humans, donin resposta a emergències i facin recomanacions polítiques sobre com implementar millor els drets humans arreu del món.
- Els **mecanismes convencionals** operen de forma subsidiària al Consell i permeten tenir un seguiment específic dels principals tractats de drets humans que incideixen en àmbits temàtics concrets. Aquests "òrgans de tractat" estan formats per experts independents, que vigilen, avaluen i exigeixen les responsabilitats dels estats sobre temes clau. Existeix una desena de comitès d'aquesta tipologia i per al tercer sector social els àmbits més rellevants són: els drets econòmics, socials i culturals (CESCR), l'eliminació de la discriminació racial (CERD), l'eliminació de la discriminació contra la dona (CEDAW), els drets de la infància (CRC), els drets de les persones amb discapacitat (CRPD) i els drets civils i polítics (CDH).
- Els **mecanismes extraconvencionals** són aquells que, a diferència dels anteriors, no deriven de cap tractat ni conveni específic, però es vinculen al Consell de Drets Humans. La seva funció consisteix a controlar l'adhesió als principis de drets humans de tots els estats membres de les Nacions Unides. Aquests mecanismes inclouen l'Examen Periòdic Universal, un mecanisme

d'avaluació periòdic del compliment de les obligacions i compromisos en matèria de drets humans dels estats membres, així com les relatories especials i experts independents, que tenen el mandat d'informar i assessorar sobre els drets humans des d'una perspectiva temàtica o específica del país.

› **L'Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans** (OACNUDH) és l'organisme permanent i autònom responsable de coordinar els esforços de l'ONU en matèria de drets humans. Ofereix un suport vital al Consell de Drets Humans i als mecanismes convencionals i extraconvencionals a partir de la seva experiència, autoritat i capacitat de lideratge. Impulsa iniciatives independents per promoure la implementació i la innovació en matèria de drets humans, i a la vegada alertar d'incompliments i limitacions del sistema de garantia. Un dels mandats principals de l'Oficina és l'enfortiment de l'espai cívic arreu del món. Per tant, els seus responsables treballen intensament amb representants dels estats membres, però també representants de la societat civil, empreses i actors de la recerca.

B. COM PODEN APROFITAR AQUEST SISTEMA LES ENTITATS?

El sistema universal de drets humans és molt ampli i incorpora nombrosos **recursos i mecanismes de participació i aprofitament per part de les organitzacions de la societat civil**. Tot seguit plantegem algunes claus i una sèrie d'informacions pràctiques perquè les entitats del tercer sector social i la societat civil puguin desenvolupar-hi les seves pròpies estratègies i aprofitar-les. Les agrupem en **tres vies per construir una estratègia de participació**.

► Primera via: conèixer les agendes i preparar recursos per a la incidència

Les institucions de drets humans que acabem d'identificar generen posicionaments i propostes que, tot i no ser sempre jurídicament vinculants, els estats membres han d'entomar, en tant que compromesos amb el dret internacional i l'agenda dels drets humans. **Qualsevol entitat que vulgui elevar les seves reclamacions davant d'aquest sistema ha de començar per identificar quin és l'estat de la seva agenda temàtica i quins actors l'estan seguint.**

Com a part inicial de la vostra estratègia, podeu analitzar quins han estat els posicionaments recents del Consell de Drets Humans en relació als vostres àmbits prioritaris. Si feu un cop d'ull a la pàgina web de l'OACNUDH, també hi tro-

bareu informes d'altres fonts igualment rellevants i fàcils d'agrupar per àmbits temàtics. Els apartats d'aquesta pàgina acostumen a posar en valor les col·laboracions de l'Oficina amb les relatories i els experts. Aquests documents són valuosos perquè proposen principis molt concrets vinculats a propostes de polítiques públiques i fulls de ruta per institucionalitzar la garantia dels drets.

Iniciar una estratègia de participació multilateral també implicarà desenvolupar accions de comunicació, incidència o relacions institucionals en un panorama internacional. En altres paraules, hauríeu de traduir (literalment i metafòricament) els vostres coneixements i xarxes a la realitat de Ginebra i les Nacions Unides. Per tant, fareu bé de dotar-vos, des d'un bon principi, de recursos i coneixements de l'entorn que responguin les següents preguntes:

- Quines plataformes representatives de la societat civil a Catalunya tenen experiència i poden oferir-vos suport per canalitzar les vostres demandes davant el sistema universal de drets humans, incloure les vostres propostes a iniciatives existents o trobar aliances?
- Quines plataformes internacionals i entitats com la vostra en altres territoris i especialitzades en els vostres àmbits temàtics també poden oferir-vos suport?
- Quins documents en anglès o castellà generareu per presentar les vostres demandes directament, per traslladar coneixements específics valuosos per a la denúncia (evidències quantitatives o qualitatives) i plantejar propostes de millora?

► Segon pas: escollir els espais de participació adequats

Totes les institucions que hem descrit prèviament **disposen de mecanismes formals de participació de la societat civil**. Tot i que els estats membres hi juguen el paper d'agents principals, també entenen que la participació cívica pot resultar d'enorme valor: per contrastar les aportacions dels mateixos estats membres i millorar la governança dels drets humans.

L'accés de la societat civil a aquests mecanismes difereix en funció d'una acreditació específica, **l'estatus consultiu ECOSOC**. Es tracta d'un reconeixement que el Consell Econòmic i Social de l'ONU atorga a certes entitats que ho sol·liciten. Les entitats amb estatus ECOSOC **poden preparar contribucions escri-**

tes i orals a la major part de sessions plenàries del Consell de Drets Humans. Les reclamacions i recomanacions que les entitats transmeten queden recollides en les actes de sessions. **Encara que no disposin d'aquest estatus,** les entitats que desitgin intervenir en el Consell de Drets Humans **poden aliar-se amb entitats que sí que disposin d'aquest estatus consultiu** perquè facin de portaveus de les seves propostes.

TAULA 8. COM ES POT ACONSEGUIR L'ESTATUS ECOSOC?

Un comitè independent avalua les sol·licituds d'estatus consultiu i l'ECOSOC les examina a posteriori. En la majoria dels casos, l'ECOSOC decideix aprovar les recomanacions, encara que cada cop resulta més difícil aconseguir-ho. Actualment, hi ha unes 5.000 organitzacions amb estatus consultiu. Aquest procés pot acabar resultant llarg i feixuc; per sort, podem trobar maneres d'evitar-lo, com ara associar-nos amb altres organitzacions que sí que compten amb aquest estatus. CATESCO disposa d'aquesta acreditació i ho ha aprofitat per facilitar la participació dels seus socis en el sistema de drets humans.

Tanmateix, **les entitats sense estatus ECOSOC** també disposen de nombroses oportunitats de participació i incidència en el marc del Consell. En primer lloc, poden aprofitar les crides a la participació de les relatories especials i els experts independents, que normalment busquen recollir evidències, reptes i propostes de millora sobre agendes concretes de gran interès per al tercer sector. També poden participar en els processos de revisió dels comitès dels tractats que es duen a terme periòdicament tan bon punt un estat el ratifica.

L'altre gran mecanisme de participació obert a les entitats és l'**Examen Periòdic Universal (EPU)**. Es tracta del principal procés de revisió del compliment dels drets humans per part de cada un dels estats membres i es duu a terme cada quatre anys i mig. El procés de revisió inclou les aportacions d'altres estats, de l'OACNUDH i de la societat civil. Aquest procés deriva en un informe final que inclou totes les preguntes, comentaris i recomanacions que s'han compartit durant el procés. Els estats tenen la responsabilitat d'implementar les recomanacions d'aquest informe i la participació activa de la societat civil és cabdal a tots els nivells.

TAULA 9. UN ACTOR DE SUPORT A GINEBRA: DELEGACIÓ DEL GOVERN DE CATALUNYA A SUÏSSA

Des de l'any 2017 el Govern de Catalunya compta amb una delegació a Suïssa i davant dels organismes internacionals amb seu a Ginebra. Entre d'altres, la Delegació procura potenciar i reforçar la presència de Catalunya en aquests organismes i en els debats globals, inclosos els dels drets humans, que a Ginebra tenen les principals organitzacions responsables de fer-ne un seguiment. Per tant, l'activitat de la Delegació genera recursos valuosos i una oportunitat concreta per estar al dia de les darreres novetats i detectar oportunitats de participació i incidència, així com connectar amb altres entitats i xarxes locals i internacionals que també treballin per la defensa dels drets humans.

► Tercer pas: desenvolupar estratègies globals d'incidència i relacions institucionals

El sistema universal de drets humans és un espai de seguiment formal de les obligacions polítiques i legals dels estats, però **farem bé de considerar també les possibilitats d'acció informal**. Això vol dir, per una banda, preveure totes les opcions de visibilitat que, al marge dels mecanismes formals, permeten incidir i posicionar la vostra agenda en el sistema; per l'altra, plantejar una estratègia d'aliances i relacions institucionals amb aquells actors estratègics del sistema que, com l'OACNUDH o les relatories, poden facilitar grans avenços en la promoció de la vostra agenda.

Cal partir d'una idea senzilla però poderosa: **no només us podeu limitar als espais de participació formal si realment voleu exercir influència**. Per això, cal generar visibilitat al marge dels mecanismes formals que hem descrit anteriorment. Aquestes accions "informals" poden prendre diverses formes: des de celebrar **reunions amb representants d'estats** fins a impulsar **campanyes de comunicació** o organitzar **esdeveniments paral·lels** ("side events") dins de l'edifici del Consell de Drets Humans. Desplegar aquesta estratègia d'incidència global pot acompanyar i fer més sostenible i ambiciosa la participació de la vostra entitat

És important, també en la via informal, **partir d'uns objectius clars i directament vinculats al treball de la vostra entitat**, així com tenir presents els recursos i temps necessaris, quin és l'entorn de les aliances locals i internacionals en aquest àmbit i les accions que preveieu desenvolupar. Com hem anat dient,

pensar en clau d'aliances —sobretot en clau social a Catalunya— o en plataformes especialitzades és fonamental per a les entitats, i també en clau d'aprofitament de recursos.

La vostra entitat també pot impulsar aquesta estratègia des d'una perspectiva **d'aliances i relacions institucionals amb actors clau del sistema universal**. Es tracta de construir relacions de treball amb aquests actors, més centrades a generar confiança i dinàmiques de cocreació que no pas buscar espais on exigir el compliment dels drets (igualment l'objectiu principal a l'hora de construir aquesta relació, però no l'immediat).

L'opció més accessible és relacionar-se amb les **relatories especials o experts independents**. Hi ha moltes formes de relacionar-se amb les relatories: des de l'enviament de contribucions a processos formals fins a l'organització d'una visita sobre el terreny per conèixer la realitat del país i l'impuls de campanyes, posicionaments i articles públics.

Si la vostra entitat es fixa en l'**OACNUDH**, cal començar per identificar oportunitats per associar-s'hi en l'àmbit tècnic, a partir de primers contactes ben mesurats. Poden donar-se a través dels fòrums i espais de treball que organitza, contactant amb les seves oficines de país o participant en una de les seves campanyes. L'OACNUDH disposa d'una estructura tècnica interna complexa, especialitzada i acostumada a relacionar-se amb actors externs. Per tant, identificar un actor dins de l'estructura amb qui construir relacions és fonamental. **L'OACNUDH i les relatories es fixaran en la vostra entitat si podeu aportar pràctiques i models de col·laboració publicosocial que hagin obtingut bons resultats, així com accés a evidències, treball amb institucions públiques i xarxes —d'activistes, d'investigadores— amb impacte al territori.**

TAULA 9. RECURSOS DE SUPORT A ACTIVISTES I ORGANITZACIONS EN RELACIÓ A L'ECOSISTEMA D'ORGANISMES I ENTITATS DE DRETS HUMANS AMB SEU A GINEBRA?

- Guia pràctica per a les ONG participants (OACNUDH): https://www.ohchr.org/sites/default/files/PracticalGuideNGO_sp.pdf
- Pàgina web del Consell de Drets Humans: <https://www.ohchr.org/es/hr-bodies/hrc/ngo-participation>
- Recurs sobre l'organització i utilitat dels esdeveniments paral·lels (International Service for Human Rights): <https://academy.ishr.ch/learn/un-human-rights-council/side-events>
- Recurs sobre la presentació de declaracions a una sessió del Consell de Drets Humans (International Service for Human Rights): <https://academy.ishr.ch/learn/un-human-rights-council/oral-statements>
- Recurs per a l'organització d'una reunió amb representants d'un estat (International Service for Human Rights): <https://academy.ishr.ch/learn/un-human-rights-council/how-to-hold-a-meeting-with-state>
- Guia sobre la participació de la societat civil en avaluacions periòdiques de drets humans davant les Nacions Unides (Institut de Drets Humans de Catalunya): <https://www.idhc.org/arxius/recerca/GuiaInformesONU.pdf>

C. QUIN PAPER HI JUGA LA INTERCOOPERACIÓ I COM TREURE'N TOT EL POTENCIAL?

No podem concloure sense destacar el rol que té la cooperació entre entitats socials, sigui en el marc català o amb altres territoris del món, perquè la nostra participació en el sistema universal de drets humans sigui més efectiva, estable i valuosa. Plantegem-ho a tres nivells: en l'interior de Catalunya, amb altres territoris i en una dinàmica global.

► L'entorn local: construir aliances de drets humans a Catalunya

Hi ha una miríada d'entitats que des de Catalunya duen a terme projectes d'internacionalització i exerceixen una participació estable en plataformes internacionals. Des del món de la cooperació i l'educació per la justícia global, la promoció de la pau i el desarmament, el desenvolupament sostenible, la millora democràtica o la defensa dels drets humans, no resulta difícil trobar exemples de participació i lideratge internacionals empresos des de Catalunya. Tenir en compte aquest entorn d'actors i les formes de treball en xarxa que s'hi donen és un exercici que cal fer quan es comença a definir l'estratègia. Les entitats acostumen a

participar en xarxes de segon o tercer nivell i aquest pot ser el camí a seguir per saber “què s'està fent” en relació al sistema universal de drets humans. Algunes grans entitats o federacions del tercer sector social han tingut o mantenen experiències de participació multilateral.

Tenir en compte l'entorn local permet:

- › Estalviar recursos, posant en valor l'experiència i la feina d'altres entitats.
- › Guanyar influència, ampliant la capacitat d'impacte.
- › Potenciar la sostenibilitat de les accions i resultats en el temps.

► La cooperació descentralitzada: enfortir les relacions bilaterals entre entitats del món

La relació amb entitats similars a la vostra d'altres països pot resultar valuosa per plantejar estratègies de participació en el sistema universal de drets humans de l'ONU.

En primer lloc, podeu beneficiar-vos de la seva experiència pràctica de participació en el sistema, en cas que en tinguin. Sobretot, podeu plantejar una estratègia de participació conjunta: organitzar esdeveniments paral·lels, campanyes de comunicació, accions d'incidència i aliança davant els representants dels estats respectius, presentació de contribucions a crides i sessions del Consell, entre d'altres. El treball conjunt entre entitats enforteix i legitima les vostres propostes; les converteix en reclamacions encara més representatives de tendències globals.

Hi ha moltes maneres d'identificar aquestes entitats i començar a construir-hi relacions, tot i que en general demana tenir una mirada a llarg termini. Xarxes representatives de la societat civil de Catalunya amb una plataforma internacional de suport, com la Taula del Tercer Sector, acompanyen els seus membres a l'hora de construir aquest tipus d'associacions.

Per trobar entitats amb les quals construir potencials aliances, també podeu explorar els directoris de membres regionals i nacionals de les xarxes internacionals de la societat civil, així com les llistes de participants en esdeveniments, crides i consultes públiques dels organismes de drets humans.

Tenir en compte la cooperació descentralitzada permet:

- › Ampliar les possibilitats i els impactes de la vostra estratègia d'incidència.
- › Afavorir l'aprenentatge mutu i la millora de la vostra entitat.
- › Generar una dinàmica de cooperació local-global valuosa per si mateixa.

► El treball en xarxa internacional: participar en plataformes i nodrir la solidaritat civil

La societat civil global ja està molt organitzada i disposa de xarxes que garanteixen el treball permanent, de representació o suport a les demandes i necessitats dels membres. En el cas dels drets humans, el panorama de xarxes és extens, però encara està poc aprofitat per les entitats.

En primer lloc, podeu tenir en compte que a Ginebra hi operen nombroses organitzacions de la societat civil enfocades a la promoció dels drets humans i el suport a la tasca de les persones i entitats defensores dels drets humans sobre el terreny. Aquí citem alguns exemples: l'International Service for Human Rights, la Geneva Human Rights Platform, la Human Rights House Foundation o la xarxa RIDH - Réseau International des Droits Humains Suisse et Europe. Interactuar amb aquestes organitzacions i plataformes pot ser valuós a diferents nivells i cada entitat ha de poder treure'n les conclusions que li resultin més valuoses.

En segon lloc, podem fixar-nos en les xarxes internacionals de la societat civil que s'enfoquen, des del treball permanent, en la cooperació i l'acció col·lectiva sobre els drets humans. En el cas europeu, podem fixar-nos en la European Social Platform i tot el seu directori de membres.

En l'àmbit global, existeixen xarxes enfocades en la promoció dels drets humans i la democràcia a partir de l'enfortiment de l'espai cívic i la consolidació de la seva cooperació transnacional com un moviment global. És el cas de la CIVICUS Global Alliance o el FORUS International. Altres xarxes globals s'especialitzen en àmbits dels drets humans més concrets —com és el cas de la Red-DESC/ESCR— o bé emergents —com és el cas de la Plataforma Global pel Dret a la Ciutat, o la Global Network Initiative, que s'enfoca en els drets digitals i el món digital.

En cas que alguna de les seves propostes i línies de treball us encaixi, no dubteu a establir-hi un primer contacte i valorar oportunitats de participació i col·laboració!

Tenir en compte les xarxes internacionals de drets humans permet:

- Guanyar capacitat d'impacte i influència per a la vostra estratègia.
- Accedir a oportunitats de cooperació directa amb altres membres.
- Aprendre i enfortir les vostres capacitats d'incidència i participació internacional.

5. CONCLUSIONS

Si heu arribat fins aquí, primer de tot, gràcies! Possiblement us han sorgit dubtes o inquietuds, però segur que també moltes ganes de seguir. Per això, us agraïm el compromís i l'atenció.

A més, us animem a emprendre un primer petit pas. Podeu començar pel que més us hagi mogut o estimulat o el que més encaixi en la situació actual de la vostra entitat. Si no sabeu ben bé per on començar, us proposem que desenvolueu una o dues sessions d'equip a partir de les preguntes que planteja la guia. Les trobareu recollides a l'annex. A partir de compartir aquest espai d'immersió i reflexió, en podreu extreure prioritats i propers passos plausibles.

Per últim, des de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya i CATESCO reiterem el nostre compromís d'acompanyar-vos en aquest procés i de facilitar espais d'enxarxament entre entitats que teniu la voluntat d'impli-car-vos-hi. Estiguen atentes als nostres webs i xarxes socials per mantenir-vos al dia i descobrir com podeu sumar-vos-hi.

També podeu contactar directament amb nosaltres per fer-nos arribar els dubtes o propostes a centre@catesco.org i internacional@tercersector.cat

Endavant!

6. BIBLIOGRAFIA

- Comissió Europea: <https://wikis.ec.europa.eu/pages/viewpage.action?pageId=50108948>
- Consell de Drets Humans, sobre els espais de participació interna: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/other-sub-bodies>
- Consell de Drets Humans, documents i resolucions: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/documents>
- Institut de Drets Humans de Catalunya: <https://www.idhc.org/publicacions/laplicacio-de-lenfocament-de-genero-i-basat-en-els-drets-humans-egibd-h-en-la-cooperacio-per-al-desenvolupament/>
- Institut de Drets Humans de Dinamarca: <https://sdg.humanrights.dk/>
- Minority Rights Course: <https://www.minorityrightscourse.org/>
- OACNUDH, sobre el marc general dels drets humans: <https://www.ohchr.org/en/what-are-human-rights>
- OACNUDH, sobre els ODS i els drets humans: <https://www.ohchr.org/en/sdgs>
- Relatories especials i experts independents de les Nacions Unides: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures-human-rights-council/current-and-former-mandate-holders-existing-mandates>
- Revista Idees: <https://revistaidees.cat/drets-humans-i-societat-digital-per-una-digitalitzacio-sobirana-i-democratica-deuropa/>
- UNICEF: https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/HRBA_manuaa-li_FINAL_pdf_small2.pdf

7. ANNEX. RECURS DE PREGUNTES PER FOMENTAR EL DEBAT

- Quines implicacions té que un dret estigui reconegut com a dret humà?
- Per a la vostra entitat hi ha drets més prioritaris que d'altres? Quins? Per què?
- Quins drets humans estan plenament reconeguts i quins encara cal reivindicar?
- Quins reptes us trobeu a l'hora de treballar per garantir drets?
- Quins instruments normatius existeixen en el vostre entorn que us permeten exigir la garantia de cada dret, especialment els prioritaris per a la vostra acció?
- La vostra entitat treballa per garantir tots els drets humans? Per a totes les persones o per a col·lectius específics?
- Com considereu que reforçaria el vostre impacte el fet de treballar amb l'enfocament de drets humans?
- Com teniu en compte les situacions de partida de les persones per afavorir que puguin accedir als drets humans de manera igualitària?
- Com considereu la relació entre drets a l'hora de desenvolupar la vostra tasca? Com establiu relacions entre els drets? Hi ha drets més importants que d'altres?
- En quins aspectes us agradaria millorar l'impacte local de la vostra entitat partint de noves col·laboracions amb entitats socials d'altres territoris del món?
- Quines modalitats d'intercanvi us semblen d'entrada més interessants? Comparar models d'intervenció o gestió de les entitats, aprendre sobre l'adaptació al canvi o la innovació social, construir xarxes de solidaritat des d'on plantejar accions conjuntes, generar espais compartits de denúncia o sensibilització...
- Quins espais de treball en xarxa a Catalunya o Europa coneixeu que us permetrien facilitar l'accés a aquestes oportunitats? Com hi plantejaríeu la vostra participació?

Taula d'entitats
del Tercer Sector Social
de Catalunya

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
**Departament d'Igualtat
i Feminisme**

Generalitat de Catalunya
**Departament d'Unió Europea
i Acció Exterior**